

ובצלאל בן-אורי בן-חור למטה יהודה עשה את כל-אשר-צוה יהוה את-משה:

רש"י ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה. אשר צוה משה אין קתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל אל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים:

טעמו של בצלאל להקדים את הקמת המשכן לעשיית הארון, כדי שיהיה להיכן להכניס את הכלים, שייך היה רק אם אכן היה המשכן מוקם מיד כאשר סיימוהו. בפועל, לא כך היה, שהרי אף שהמשכן נגמר בסוף כסלו – מכל מקום לא הוקם עד ראש חודש ניסן. ומכיון שממילא אין תועלת לארון מהקדמת המשכן, שהרי ממילא לא הוקם ואי אפשר היה להכניסו לתוכו, מן הראוי היה להקדים דוקא את עשיית הארון, כמו שאומרת המשנה (זבחים פט.) "כל המקודש מחבירו קודם את חבירו", או מהטעם שאמר במדרש (פרשת ויקהל) שהארון שבו התורה קודם. והנה, מה שלא הוקם המשכן מיד כאשר נגמרה עשייתו, הוא משום שחטאו בעגל ולכן המתין הקב"ה עד ראש חודש ניסן, שהיה עת רצון – שבו נתבשר אברהם על לידת יצחק.

מעתה יובן, שהרי כאשר ציווה הקב"ה על המשכן היה זה קודם שעשו את העגל, וכך מוכיחים הפסוקים, שהרי בציווי על המשכן נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ואילו לאחר העגל נאמר "כי לא אעלה בקרבך". ואם כן, מכיוון שבעת הציווי על המשכן היו ראויים להעמיד המשכן מיד כאשר תסתיים עשייתו, לכן אמר הקב"ה למשה שיאמר לבצלאל שיעשה קודם את המשכן כדי שיהיה מקום לארון. אולם כאשר ירד משה מן ההר וראה שעשו את העגל, ידע שמעתה לא יוקם המשכן מיד לכשתסתיים עשייתו, אלא בראש חודש ניסן, ומשום כך כבר לא היתה סיבה להקדים את עשיית המשכן לארון, ולכן הפך את הסדר, כי לא רצה לגלות לבצלאל שהקמת המשכן תתעכב, כדי שלא לרפות את ידי המתנדבים והעושים במלאכה שיסברו כי אין להם סיבה להזדרז שהרי ממילא תתעכב הקמת המשכן.

אלא שבצלאל, שלא ידע שבגלל העגל לא יקימוהו מיד, שאל את משה: "מנהגו של עולם וכו' כלים שאני עושה, להיכן אכניסם?". וכיוון שראה משה כי העושים במלאכה סבורים כדעתו של בצלאל, שיש להקדים המשכן (שהרי באמור הם לא ידעו שהמשכן לא יוקם מיד לכשיסתיים) – הניח להם לעשות כדברי בצלאל, ולהקדים את המשכן.

הגאון רבי אריה ליב ליפקין, אב"ד קרטינגן:

מחידושו על אנרות הש"ס, שפורסמו בקובץ "תורה מציון", ירושלים תרס"ו (שנה י"א)

גור אריה

אפילו דברים שלא אמר לו רבו וכו'. ואם תאמר, ומשה למה לא ציווה לעשות מהשכן קודם, יש לומר דמשה היה מקדים את הכלים, דהרי הכלים הם חשובים מן המשכן, כמו שמוכיח שהכלים משא בני קהת (במדבר ד, טו), והמשכן במשא בני מררי (שם שם לא-לב), ובני קהת היו חשובים מן בני מררי, ויש להתחיל בעיקר. אבל בענין המעשה, יש להקדים את המשכן, מפני שהמשכן הוא שמירת הכלים. ולפיכך בצלאל אשר היה ממונה על המעשה, בא אליו הידיעה לעשות את המשכן קודם. אבל משה דהיה ממונה על הלימוד בלבד, והיה יודע ציור המשכן, וזהו הלימוד איך יצוה, התחיל בכלים תחלה, אבל ענין העשיה מה יקדים במעשה נשכח הימנו, עד כי בצלאל, המיוחד לעשיה, הזכיר אותו. על זה אמר לו משה 'שמא בצל אל היית', כי משה מיוחד לתלמוד ולא למעשה, ובצלאל לעשיה. כלל דבר הדבר, למשה בא הידיעה בענין התלמוד, לפי שהוא מיוחד אל הלימוד, ויש להתחיל בלימוד בדברים שהם עיקרים. ולצלאל המיוחד על המעשה, בא אליו [הידיעה] איך יעשה, ולכך היה יודע בצלאל עשייתם:

